

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

קק"ל – כאן הכול התחיל

מטרות הפעילות:

- היכרות עם הדילמות המהותיות של מנהיגות היישוב היהודי כחודש לפני הכרזת המדינה.
- היכרות עם אישיים מרכזיים שעמדו במרכז ההחלטות הגורליות הללו.
- חיבור רגשי למקום שהאירועים התרחשו בו, לאווירה המתוחה ולהחלטות הגורליות.

קבוצות גיל: כיתות ז'–י"ב

זמן הדרכה: כשעתיים וחצי. אם רוצים לקצר, ניתן לקצר את פרק הדיונים.

מקום: בית קק"ל – מרכז חינוכי ומוזיאון מועצת העם ומנהלתה.

מספר קבוצות במקביל: אפשרי 2 כיתות במקביל. כ-65 תלמידים בסך הכול בחלוקה לחללים שונים.

רצינו למדריך: שלושה דיונים חשובים התרחשו במקום הזה: קביעת שם למדינה החדשה, ניסוח מגילת העצמאות, והדיון הגורלי אם להכריז על הקמת מדינה לעם היהודי ב-14.5.48 עם כל המשתמע מכך.

חודש וחצי שימש בית קק"ל מקום מושבה הראשון של "מועצת העם" (לימים כנסת ישראל). שלושת הדיונים הללו, שהתרחשו בבית זה ב-26 הימים שקדמו ליום הכרזת המדינה, הם אירועים מכוננים. אלה אירועים חשובים מאוד, והם עומדים בניגוד גמור לפשטות המבנה. המטרה שלנו היא להאיר זווית נוספת של קק"ל, נקודת מבט פחות מוכרת, ולקשור בין המפעל האדיר של תרומת קק"ל למדינה לבין רגע הקמתה של המדינה בבית זה. ננסה לשחזר את הדרמה, הלבטים, המתח, השעות הגורליות – בדיוק במקום שקרו.

אופי הסיור: חלק ממנו במליאה וחלק בקבוצות. לפני כל פרק תינתן הקדמה של המדריך, ולאחר מכן יתקיימו הדיונים בקבוצות קטנות. בעבודה בקבוצות נעמיק בחידוד הדרמות תוך כדי היכרות עם הדמויות המרכזיות והלבטים שלהן, ולבסוף נבדוק עם התלמידים מה הם היו עושים לו נדרשו להחליט במאי 1948 על כל אחד מהנושאים הללו.

מבנה הסיור

פרק א': מפגש פתיחה בפרגולה:

מהו ארגון קק"ל, הסבר על בית קק"ל – כ-20 דקות.

פרק ב': קומת הכניסה:

חשיבות המקום כמקום כינוסה של מועצת העם, הדיונים וההתלבטות לגבי השם של המדינה, ולסיכום הצבעה שלהם בתום הדיון – כ-30 דקות.

הפסקה של 10 דקות

פרק ג': בחלק זה של היום הקבוצה תתחלק לשתי תתי-קבוצות. כל קבוצה תחווה פרק, ואז הן יתחלפו ביניהן.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

קבוצה אחת בקומת הכניסה: דיון בשאלת הכרזת המדינה – כ-35 דקות.

קבוצה שנייה באולם בקומה השנייה: דיון בשאלת מגילת העצמאות – כ-35 דקות.

10 דקות הפסקה, ומתחלפים ביניהם לעוד 35 דקות כל קבוצה.

פרק ד': סיכום היום.

אם הסיור מסתיים בבית קק"ל, המדריך יסכם את היום, ויציג סרטון קצר על רגע הכרזת המדינה.

אם התלמידים ימשיכו לבית העצמאות, המדריך יסכם רק את שלושת הנושאים הללו, ויסיים תוך שהוא שולח במהירות את הנציגים (החניכים) להכרזה.

רעיון לחשיבה נוספת: שיתוף פעולה עם בית העצמאות. מתחילים בבית קק"ל, ממשיכים לבית העצמאות. בדרך המקשרת בין שני האתרים אפשר לחשוב על דרכים מהירות להגיע מפה לשם (בדיוק כמו במציאות של יום שישי, 14 במאי 1948, בשעות הצהריים המאוחרות. קורקינטים? אופניים חשמליים?), ולסיום פעילות התנדבותית סמלית: עבודה תורמת / שתילת שתילים / פעילות התנדבות בבית אבות כתודה לדור המייסדים – או כל נושא אחר של התנדבות.

הקרנת סרטון יוטיוב של הכרזת המדינה: הכול אנשים בן-גוריון. סך הכול 5 דקות (להתחיל בדקה <https://www.youtube.com/watch?v=jGDUgvDnZKI&t=755s> (18:53

הציוד הדרוש:

- כרטיסיות שאלות קק"ל לפרק הפתיחה.
- חוברת ספירלה של תמונות: סמל קק"ל והקופסה הכחולה, צבי הרמן שפירא, תמונת הרצל, הקונגרס הציוני הראשון, תמונת מנחם אוסישקין. מבנה הכנסת כיום. תמונה של מועצת העם 37 נציגים. מנהלת העם 13 נציגים. שמות שהוצעו למדינה. תמונת משה שרת. תמונת גולדה מאיר. תמונת המלך עבדאללה הראשון. תמונת הקולונל מרשל האמריקאי. תמונת יגאל ידין. תמונת בן-גוריון. תמונת אוֹסָה וְלִיש. בול קק"ל. הזמנה לטקס הכרזת המדינה.
- דפי מונולוגים של הדמויות
- דפי ת"ז של כל דמות
- עפרונות ודפים לכל קבוצה
- לוח ניקוד גדול ומחיק
- ניידת חינוכית: מגילת העצמאות
- מחצלות לישיבה במליאה בשתי הקומות.

מהלך הפעילות

פרק א': קק"ל – נעים להכיר

מיקום: פרגולה

מטרת הפרק: ליצור סקרנות וחיבור ראשוני של המבקרים עם ארגון קק"ל.

זמן	מהלך הפעילות	עזרים
20 דקות	א. <u>היכרות ראשונית עם קק"ל דרך משחק כרטיסיות</u>: המדריך מחלק את כל הקבוצה היושבת מולו לשניים. הוא נותן לכל אחת מהקבוצות 4 כרטיסים ובהן אמירות על קק"ל. כל קבוצה מקריאה בתורה אמירה אחת מהכרטיסיה ועונה אם המשפט נכון או לא. מסכמים בלוח את הנקודות ומכריזים על הקבוצה המנצחת. ב. <u>הסבר קצר על ההיסטוריה של קק"ל והקמת בית קק"ל</u>: המדריך מספר בקצרה על הקמת קק"ל, תרומתה למדינה אז והיום וחשיבותו של בית קק"ל תוך הצגת הסמלים, הדמויות והמקומות הרלוונטיים בחוברת הספירלה של התמונות.	א. 8 כרטיסיות עם עובדות בנושא קק"ל, לוח מחיק וטוש. נספח 1 ב. חוברת ספירלה של תמונות.

א. היכרות ראשונית עם קק"ל דרך משחק כרטיסיות – נספח 1

קק"ל נולדה יחד עם קום המדינה / לא.

קק"ל היא גוף עולמי / כן

קרן קימת לישראל. פירוש המילה קרן הוא אגודה / לא

פה בבית קק"ל הכריזו על הקמת מדינת ישראל / לא

קק"ל נטעה עד היום כ-240 מיליון עצים / כן

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

הנושא הראשון והעיקרי שקק"ל טיפלה בו היה ייעור / לא

שלושת צבעי קק"ל: חום, ירוק, כחול. חום = אדמה, ירוק = ייעור, כחול = שמיים / לא

רוב הכסף של קק"ל בתחילת דרכה הגיע מתרומות של העם היהודי בתפוצות / כן

ב. הסבר קצר על ההיסטוריה של קק"ל והקמת בית קק"ל

הסבר המדריך: קק"ל הוקמה ביום האחרון של הקונגרס הציוני החמישי, 29.12.1901. הרעיון להקים קרן לאומית שתרכוש אדמות בארץ ישראל עבור העם היהודי עלה כבר ב-1897, בקונגרס הציוני הראשון. פרופסור צבי הרמן שפירא העלה אז את הרעיון, והוא הועבר לדיון בוועדה כדי להכינו להצבעה. 8 חודשים אחרי הקונגרס הראשון נפטר צבי הרמן שפירא. לפיכך, בקונגרסים השני השלישי והרביעי הנושא בכלל לא הובא לדיון. בסוף הקונגרס הציוני החמישי ב-1903, ביום נעילת הקונגרס, כשהרצל כבר יצא מהאולם וכולם אספו חפצים אחרונים בדרך החוצה, מצאו את מזכיר התנועה הציונית, יונה קרמנצקי, ממרר בבכי בחדרו. כששאלו אותו מדוע, ענה שכבר חמישה קונגרסים מתכנסים, מדברים ומדברים, ולמעשה שכחנו את התוכנית המקורית של פרופ' שפירא. ניסו להרגיע אותו, אך הוא המשיך בבכיו. רצו החוצה לחפש את הרצל, שיבוא להרגיע את חברו הטוב. הרצל ניסה, אך טיעונו של יונה קרמנצקי היו חזקים יותר, והרצל הבטיח לו שעכשיו, רגע לפני הנעילה של הקונגרס, יעמידו את העניין להצבעה. וכך, ביום האחרון של הקונגרס החמישי, ב-29.12.1901 הועלה העניין להצבעה. כך הוקמה קרן קימת לישראל. הרצל הכריז גם על המטרה הראשונה של הקרן: איסוף 200 אלף לירות שטרלינג. יונה קרמנצקי היה התורם הראשון – הוא תרם 10 פונט (המטבע שהיה בארץ בתקופת המנדט) לזכרו של יוזם הרעיון להקמת הקרן, שלא זכה לראות את הרעיון מתגשם – פרופ' צבי הרמן שפירא. הרצל תרם את התרומה השנייה, על התרומה השלישית הכריז דוד וולפסון, עוזרו של הרצל, והשאר היסטוריה...

עד 1922 פעל המשרד הראשי של קק"ל מחוץ לגבולות ארץ ישראל, בדרך כלל במקום מושבו של נשיא קק"ל. רק לאחר שנבחר אוסישקין לנשיא קק"ל, הוא החליט שאין לטפל בענייני ארץ ישראל מחו"ל. הוא עבר לגור בארץ, ויחד איתו "עלה" ארגון קק"ל לארץ ישראל. בהתחלה הקימו את המוסד בירושלים, אך עד מהרה הבינו שרוב הפעילים גרים בתל-אביב, ושהדרך בין ירושלים לתל-אביב מסוכנת מבחינה ביטחונית. לכן הוחלט אחרי 13 שנה להעביר את מרכז הפעילות של קק"ל לתל-אביב, לבית הזה. כשבנו את הבניין רצו ליצור מבנה משמעותי, מעניין בצורתו האדריכלית, שייצור סקרנות למתרחש בפנים. עם זאת, היה חשוב לבנות מבנה מוגן, כי הוא מהווה נקודה רגישה מול מתנגדי הציונות, שהבינו שזהו מוקד הכוח של היישוב היהודי, מקום ההנהגה והמנהיגים.

בפסח 1935 נערך טקס הנחת אבן הפינה. ניטעו 2 ברושים, אחד מהם רואים פה במרכז הפרגולה. כיום הבית אולי נראה מיושן בסגנונו ולא מרשים במראהו יחסית למגדלים החדשים בתל-אביב, אבל ההיסטוריה שהתרחשה ממש פה, בחדריו, נוגעת לכל אחד מאיתנו בצורה ישירה.

החשיבות הגדולה שיש למקום היא בגלל היותו מקום מושבה הראשון של מועצת העם ומנהלת העם, מה שלימים הפך להיות הכנסת והממשלה. פה התרחשו שלוש ההכרעות החשובות של אותם ימים.

למדריך: אפשר להראות תמונה של בית קק"ל, מושבה הראשון של מועצת העם, ואת תמונתה של כנסת ישראל היום. בשני המבנים האדריכלים התייחסו לנושא הביטחון. בית קק"ל בנוי בבנייה מסיבית. המבנה של כנסת ישראל אינו פונה מזרחה לכיוון ירדן. כמו כן, להפנות את תשומת ליבם

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

שהרחוב שאנו יושבים בו נקרא על שם צבי הרמן שפירא. במהלך ההסבר של הפרק ניתן להראות את תמונות האישים בחוברת הספירלה.

פרק ב': מקומה של מנהלת העם / שם המדינה

מיקום: קומה ראשונה

מטרת הפרק:

א. הכרה בחשיבות המקום כמקום כינוסה הראשון של מועצת העם.

ב. החניך ייחשף לתהליך בחירת שם המדינה שהתקיים בבית קק"ל, ואף יתנסה בבחירה דומה.

זמן	מהלך הפעילות	עזרים
30 דקות	א. חשיבות המקום כמקום כינוסה הראשון של מועצת העם: המדריך יספר בקצרה על התקופה החל מכ"ט בנובמבר 1947 ועד אפריל 1948, כינונה של מועצת העם. על הקשיים שהיו בדרך, ולמה נבחר בית קק"ל למושב של מועצת העם. ב. ההתלבטויות בבחירת שם המדינה: המדריך יעלה בפני הקבוצה בקצרה אילו שמות הוצעו למדינת ישראל, מי היו המציעים, ומהו הרציונל מאחורי כל שם. בסוף יערוך הצבעה: מיהו לדעתם השם שקיבל את מרב הקולות בציבור הרחב.	חוברת ספירלה של תמונות לוח מחיק לאיסוף תשובות ההצבעה

א. חשיבות המקום כמקום כינוסה הראשון של מועצת העם:

הסבר המדריך: איך מקימים מדינה? מה צריך לעשות? אנחנו עם עתיק כבר אלפי שנים, אבל מדינה??? מתי התחלנו את ההכנות?

תקציר הפרקים הקודמים: בתאריך כ"ט בנובמבר 1947 האו"ם הצביע על תוכנית החלוקה. ארץ ישראל תחולק לשני עמים. התוכנית התקבלה ברוב גדול: 33 מדינות הצביעו בעד, 13 נגד, 10 מתנגדות. היהודים ראו בזה ניצחון גדול, והערבים ראו בזה אסון והבטיחו לנקום. בערב כולם רקדו ברחובות... למחרת כבר היה הרבה פחות שמח. הוועד הערבי העליון הכריז על שביתה. פיגוע אוטובוס ראשון נגד היהודים, אבל הבריטים עדיין פה, ושני הצדדים צריכים להגיב אך בזהירות. ב-8 בדצמבר מודיעה הליגה הערבית שברגע שהבריטים יצאו, הצבאות הסדירים של חמש מדינות ערב ייכנסו כדי לעזור לפלסטינים: מצרים, ירדן, סוריה לבנון, עיראק, ועוד צבא מתנדבים מכל מדינות ערב שהגיע וכבר נמצא בארץ.

למחרת ההחלטה של כ"ט בנובמבר הבינו מנהיגי היישוב שצריך להתארגן. בחירות הן רעיון מעולה, אבל אי אפשר לקיים בחירות כשהבריטים עדיין פה. מצד שני, ישויות פוליטיות אפשר להקים. ההתארגנות הפוליטית הזאת נמשכה חצי שנה, ובחודש אפריל 1948 המנהיגים שלחו את נציגיהם בהסכמה, באופן יחסי, לפי גודלן של הישויות הפוליטיות. כך נוצרה **מועצת העם שמנתה 37 חברים**. בן-גוריון הבין שטכנית קשה לגייס לכל דיון את כל 37 חברי מועצת העם מכל קצות הארץ (כזכור הם

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

לא יכלו להיפגש בזום), ונוסף על כך שיהיה קשה יהיה למצוא מכנה משותף רעיוני בין כל המפלגות, ולכן ביקש להקים גוף מצומצם שיוכל לדון ולהחליט לפני הבאת הרעיון לחתימת המליאה. הגוף הזה יכלול 12 איש וכן יו"ר – והם יהוו את חברי **מנהלת העם** שזו למעשה הממשלה הראשונה. ההתלבטות הבאה הייתה היכן יתכנסו. כל מפלגה הציעה את ביתה כמתאים למקום מפגש מרכזי, אבל בן-גוריון ביקש שזה יהיה בבית קק"ל, ממש פה. למה? כי קק"ל הייתה הזרוע המבצעת של העם היהודי, וגם כי קק"ל יצרה את התשתית שהמדינה עמדה להתבסס עליה. עד מאי 1948 רכשה קק"ל 936,000 דונם עבור העם היהודי, עזרה בהקמת 220 יישובים על האדמות שנרכשו, נטעה 5 מיליון עצים. זו בהחלט תשתית מכובדת. לאות כבוד והערכה לפועלה קבע בן-גוריון את מקום מושבה של הכנסת הראשונה בבית קק"ל בתל-אביב, במקום שאנו יושבים.

אז פה ממש היה המקום הראשון שישבה כנסת ישראל. אומנם לא הרבה זמן, 26 יום בסך הכול, מ-18 באפריל 1948 עד 14 במאי 1948, אבל בשלושת השבועות הללו נדונו עניינים ברומן של עולם:

- א. הוחלט שהכרזת המדינה תיערך ביום יציאת הבריטים מהארץ.
- ב. שמה של המדינה ייקרא ישראל.
- ג. נקבע הנוסח הסופי של מגילת העצמאות מבין שלושת הנסחים הסופיים שהועלו לדיון.

ב. התלבטויות בבחירת שם המדינה:

הסבר המדריך: בבחירת השם למדינה החדשה השתתפו רבים. אנשים מן השורה, אנשי רוח, בנים, אישי ציבור, בהם יצחק בן-צבי, וכן מנהיגים יהודים בתפוצות. רבים שלחו הצעות לשם המדינה לעיתונים בארץ ובחוץ לארץ עם נימוקים ארוכים למה דווקא שם זה ולא אחר. הדיון החל עוד במקביל לקונגרס הציוני הראשון, אבל מאז כ"ט בנובמבר 1947 הפך לנחלת רבים. 37 שמות התחרו על השם הנבחר, ובהם: ציון, אריאל, ישרון, כנען, מדינת היהודים, ארץ ישראל, עבר, יהודה, צבר ועוד, אבל רק ברגע האחרון הוחלט על שמה.

אלה שהציעו את השם **יהודה** ראו בו בחירה טבעית. הרי אנחנו יהודים, צאצאים לשבט יהודה. לעומתם, המתנגדים חשבו שיהודה הייתה רק חלק קטן מהמדינה, וחוץ מזה, דווקא שבט יהודה היה בירושלים, ולפי מפת החלוקה ירושלים נמצאת מחוץ לגבולת המדינה.

אפשר להפנות לקבוצה שאלה: יש לכם אולי עוד טיעון למה לא יהודה? מה עם כל התושבים הלא-יהודים בארץ ישראל? ואיך יקראו למי שגר בארץ, יהודי? כמו תושב אנגליה שנקרא אנגלי? אז איך יקראו ליהודי שחי באנגליה, גם יהודי? מבלבל.

אחרים חשבו ש**ציון זה השם הטבעי** עבור המדינה החדשה: הרי לציון אנחנו מתפללים כבר 2,000 שנה. כולנו ציונים, אבל מאותה סיבה שנפסל השם יהודה, נפסל גם השם ציון: יש פה יהודים לא ציונים, ויש פה ערבים ממש לא ציונים.

אז אם לא ציון ולא יהודה אולי השם **צבר, הרי כולנו צברים**. מה לדעתכם אמרו המתנגדים? מלבד העובדה שהשם לא מופיע במקורות, טיפשי לקרוא למדינה על שם צמח שיובא אליה ממרכז אמריקה בידי כובשים אירופים. לא בכדי הוא מכבד בסמל הלאומי של מקסיקו.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

אז השם צבר נפל, אבל אולי השם **עבר מהמילה עברים** יתאים יותר. ארץ העברים, אנחנו דוברי עברית. מכל העמים שהיו פה רק העברים נשארו. לפי המסורת, עבר היה סבא של סבא של סבא של אברהם, וכל עמי האזור יצאו ממנו.... אבל המתנגדים אמרו – לא! השם כוללני מדי. מה גם שמספרים כי מקור השם "עבר" הוא עברו המערבי של נהר הירדן, ואף אחד לא רצה להתחייב רק לצד אחד של איזשהו מקור מים.

לעומתו השם **"ארץ ישראל" נהנה מתמיכה רבה**, בעיקר בשל המטען ההיסטורי והנוסטלגי שנשא עימו, והיה פופולרי במיוחד בין תלמידי בתי הספר והנוער. לפופולריות של השם תרם אירוע שהתרחש דווקא מעל גלי האתר. השדרנים היהודים ברדיו קול ירושלים, לימים קול ישראל, נהגו לפרש את ראשי התיבות א"י בשם "פלשתינה-א", ולהסביר שמדובר בארץ ישראל. אך בעקבות תגובות נזעמות ולחץ מצד הערבים הורו הבריטים לשדרנים להגות את המילים ככתיבתם, כלומר: "א"י".

כל הניסיונות להניא את הבריטים מהחלטתם לא צלחו, וכדי להתגבר על האיסור הקריינים נאלצו להתחכם ולהשמיע שירים שמופיע בהם הצירוף "ארץ ישראל". בתגובה לכך כתב נתן אלתרמן את הפזמון "איה" (ללחן של מרדכי זעירא). מילותיו ביטאו לכאורה געגוע של חייל לנערה ושמה איה, אך לאמיתו של דבר הן ביטאו געגוע לארץ ישראל, היא א".

רבים שלחו הצעות, אחרים הביעו דעתם, ואפילו ערכו הצבעה לא רשמית על השם המוצלח ביותר. רוב הקולות הלכו ל.... למעשה כולם היו בטוחים שהוא השם שנבחר. טוב אם לא הוא, אז...

בואו נערוך הצבעה מהירה. מותר לכם להצביע פעם אחת, לשם שלדעתכם הרוב רצו מבין האפשרויות: יהודה, ציון, ארץ ישראל, עבר, צבר.

עורכים הצבעה. מסכמים תוצאות. ומה זכה לרוב הקולות במציאות?

השם "יהודה", שנקשר לממלכת יהודה של ימי הבית הראשון ונהנה מתמיכתו של יצחק בן-צבי, הגיע בעיתונות היהודית בארה"ב גבוה מאוד. ההערכה הרווחת בארה"ב הייתה כי הוא השם בעל הסיכויים הטובים ביותר להיבחר, וה"פלסטיין פוסט" דיווח בדצמבר 1947 על סקר שנערך בקרב ציבור יהודי שבו היה רוב לשם זה.

אז איך הגענו **מיהודה למדינת ישראל**?

התלבטות לגבי שם המדינה הייתה קצרה אך אינטנסיבית, בעיקר ביומיים האחרונים לפני ההכרזה, אך עדיין בלי הכרעה, וההחלטה התקבלה ממש ברגע האחרון. אפילו בטיטו האחרונה של ההכרזה על הקמת המדינה לא נכלל השם, ונכתב רק: "שם המדינה יהיה:". בולי הדואר הראשונים שהנפיקה המדינה הצעירה לא יכלו להמתין להחלטה, ובעצתו של דוד רמז הוחלט להדפיס על הבולים את הכיתוב: "דואר עברי", ללא שם המדינה.

בן-גוריון ערך הצבעת ניסיון, יומיים לפני, רק כדי לבדוק: מה דעתכם על "מדינת ישראל"? 7 מתוך 10 נציגים הצביעו בעד – הרוב. אבל הם השאירו את הנושא פתוח עד הרגע האחרון. זו הייתה רק הצבעת ניסיון. ומתי הגיע הרגע האחרון? על הבמה, תוך כדי הכרזה.

וכך הגיע בן-גוריון לטקס ואמר: "לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא.... **מדינת ישראל**".

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

הצעתו של בן-גוריון, "מדינת ישראל", לא נקטפה מן האוויר. זו הייתה הצעה הגיונית, שדיונים עליה פורסמו בעיתונות. היא הופיעה לראשונה ב-1896 תחת עטו של סופר בשם איצ'י פרנהוף, אך גם כיום נמשך ויכוח בשאלה מי היה הראשון שהציע את השם. כנראה, מסכמת רבקה בליבום, שערכה מחקר מקיף על השם הנבחר ופרסמה זאת בספרה, שדווקא העובדה שהשם בצורתו זו – 'מדינת ישראל' – לא היה קיים קודם, ולפחות לא היה מוכר בציבור, נתנה לו יתרון בעיני בן-גוריון. השם לא היה מזוהה פוליטית או אידיאולוגית עם זרם מסוים, והיה מעין כלי חדש, שלא יצר בעיות קשות לזהותם של אזרחים לא יהודים, ולכן היה מועמד מתאים לתפיסת הממלכתיות של בן-גוריון. ייתכן, היא מוסיפה, "שבן-גוריון, בעיקר אחרי הוויכוח על החלוקה, לא רצה שם טריטוריאלי כמו 'ארץ ישראל'".

בשלב זה מומלץ לעשות הפסקה של 10 דקות.

פרק ג' + פרק ד': האם להכריז על מדינה? מה כתוב במגילת העצמאות

הסבר למדריך: בפרקים ג+ד הקבוצה נחלקת לשניים. חצי קבוצה עולה לאולם לדין על "הנוסח של מגילת העצמאות", בעוד החצי השני נשאר בקומת הכניסה לדין בשאלה "האם להכריז על מדינה או לא". לאחר 35 דקות מתחלפים.

פרק ג': האם להכריז על מדינה?

מיקום: קומה ראשונה

מטרת הפרק:

- לחדד את השאלה שבראש הפרק לנוכח המצב הפוליטי והביטחוני ששרר אז בארץ. לציין מה ההשלכות של כל החלטה על כל משמעויותיה.
- להכיר את הדמויות המרכזיות במנהלת העם על לבטיהן וחיבוטי הנפש שלהן לפני ההצבעה על הקמת המדינה. לנסות ליצור בקרב השומעים את המתח הרב שהדמויות היו שרויות בו, את ההבנה שמדובר בהחלטה גורלית, ואת גודל האחריות שבן-גוריון לקח על עצמו.

זמן	מהלך הפעילות	עזרים
35 דקות	א. מבוא קצר של המדריך על המצב המדיני שקדם לדין על הכרזת המדינה. ב. 1. עבודה בקבוצות על דמות. הקבוצה מתחלקת לארבע תתי-קבוצות. כל תת-קבוצה יושבת במעגל שיח על המחצלת. כל קבוצה מקבלת דמות להיכרות. על הקבוצה למלא נתונים של ת"ז על הדמות שקיבלה מתוך מידע שיבדקו באינטרנט (ת"ז בנספחים 2–5). באותו זמן אחד מחברי הקבוצה יתאמן בהקראת קטע עדות שאמרה הדמות (קטעי מקור בנספחים 6–9).	כל קבוצה מקבלת: תמונת של דמות, דף ת"ז + עפרונות, דף עם קטע מונולוג של הדמות. בשולחן נפרד: שופט ולוח מחיק נספח 10

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

	2. הבהרה: כל קבוצה מקבלת דמות שונה. במשך כ-15 דקות על חברי הקבוצה למלא את הנתונים. באותו זמן המדריך אוסף אליו את 4 הנציגים שנבחרו לקרוא את העדויות של הדמויות, ומוודא שהם קוראים היטב. קבוצה שסיימה מעבירה את התוצאות לשופט, שנותן לה ניקוד על דיוק ומהירות (נספח 10). 3. מליאה. אחרי שהקבוצות סיימו לעבוד על הדמות במסגרת קבוצתם המצומצמת (לא יותר מ-15 דקות) חוזרים לעבוד במליאה: המדריך מבקש לשמוע מכל קבוצה בקצרה על הדמות (תמונה, היכן נולד, באיזה גיל עלה לארץ, ומה היו תפקידיו החשובים בהמשך הדרך). הקריין של הקבוצה קורא בקול במליאה את קטע העדות. בסיום המדריך מוסיף משלו על הנאמר כדי ליצור סיפור סוחף שמתקדם לנקודת השיא, וכך ממשיכים לדמות השנייה וכן הלאה. יש חשיבות לסדר הדמויות, כי כך הדיון התרחש והתקדם במציאות: משה שרת, גולדה מאיר, יגאל ידין, דוד בן-גוריון. 4. אחרי שהבינו את המורכבות ואת גודל השעה, מבקשים מהם להצביע בעד או נגד הקמת המדינה.	
--	--	--

הסבר קצר של המדריך על גודל השעה: הבריטים הודיעו שהם עתידים לעזוב את ארץ ישראל ב-15 במאי 1948. היו סימנים בשטח: הם כבר החלו לפנות חיילים, עמדות משטרה ומחנות צבא. היה ברור להנהגת היישוב כי יש להיערך לקראת היציאה, ואסור להשאיר חלל ריק ב-15 במאי. באפריל הוקמו שני מוסדות פוליטיים. האחד של "מועצת העם", 35 חברים המייצגים את כל היהודים בא"י, ומתוכו נבחרו 13 חברים שהרכיבו את המועצה המצומצמת שנקראה "מנהלת העם". מנהלת העם הייתה צריכה להחליט אם להכריז על מדינה מייד עם צאת הבריטים או להימנע מכך. מצד אחד, הבינו שחשוב לא ליצור חלל ריק בין עזיבת הבריטים ובין השלב הבא. מצד שני, שמעו שאם תוכרז מדינה יותקפו מייד על ידי חמש מדינות ערביות. נשק היה רק ל-60% מהחיילים. כמות החיילים הייתה קטנה מאוד בהשוואה לאויב. והיו בעיות נוספות רציניות שעמדו על הפרק, כמו קליטת העולים החדשים והתיישבות. כבר התחילו רינונים באו"ם של חלק מהמדינות שתמכו בתוכנית החלוקה, שלנוכח המצב הצבאי העגום של היהודים בא"י מאז הכרזת כ"ט בנובמבר, אולי נעשתה טעות וצריך לחזור לשולחן הדיונים. כבר לא היו בטוחים שהיהודים יעמדו במצב הזה. ירושלים במצור, מלחמה משתוללת בחוץ, ארה"ב ובריטניה הכריזו על אמברגו נשק, דעת העולם לא מתלהבת, אז מה עושים? מכריזים או לא? אם לא נכריז מייד, אולי נאבד את היתרון שקיבלנו בכ"ט בנובמבר ולא תהיה מדינה, ואם נכריז, תתחיל מלחמה מייד, ואולי לא תישאר מדינה. מה עושים? בן-גוריון כינס ישיבה דחופה של מנהלת העם ב-12 במאי פה, בחדר הזה, כדי להגיע להכרעה. שלושה חברים לא יכלו להגיע: שני חברים נתקעו בירושלים בגלל המצור, ואחד נמצא בשליחות בחו"ל. הם נשארו רק עשרה חברים להחליט על גורל מדינת ישראל והעם היהודי כולו. חמישה נגד חמישה לא בא בחשבון. צריך להגיע לרוב. ואיך יחליטו? קודם ישמעו מגוון דעות, ואז יעמידו את הנושא להצבעה. ואלה הדעות והאישים:

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

עוברים לעבודה בקבוצות:

- שולחן 1: משה שרת. מוודאים שהקבוצה קיבלה דף לתעודת זהות (נספח 2), את קטע המונולוג של משה שרת (נספח 3), תמונת משה שרת. לאחר הצגת הדמות המדריך נותן מספר דגשים.
- שולחן 2: גולדה מאיר. דף לתעודת זהות (נספח 4), קטע המונולוג של גולדה מאיר (נספח 5), תמונת גולדה מאיר. לאחר הצגת הדמות המדריך נותן מספר דגשים.
- שולחן 3: יגאל ידין. דף לתעודת זהות (נספח 6), קטע המונולוג של יגאל ידין (נספח 7), תמונת יגאל ידין. לאחר הצגת הדמות המדריך נותן מספר דגשים.
- שולחן 4: דוד בן-גוריון. דף לתעודת זהות (נספח 8), קטע המונולוג של דוד בן-גוריון (נספח 9), תמונת דוד בן-גוריון. לאחר הצגת הדמות המדריך נותן מספר דגשים.

דיונים בהנחיית המדריך במליאה:

המדריך אומר: הראשון שיציג בפנינו את המלצתו הוא משה שרת, חבר במנהלת העם, אחרי פגישה עם נציגים בארה"ב: הקבוצה שלו נותנת כמה נתוני רקע (תמונה, היכן נולד, באיזה גיל עלה לארץ ומה היו תפקידיו החשובים בהמשך הדרך), ואז משה שרת מתחיל להקריא את המונולוג:

קטע מונולוג משה שרת:

"איזו עייפות... איזה כישלון... אחרי 30 שעות טיסה מארצות הברית לארץ ומה התשובה שלי??? בן-גוריון שלח אותי לפגישה דחופה עם הממשל בארצות הברית. אחרי שהם כבר הצביעו עבורנו בהצעת החלוקה, הם מתחילים לחשוב שזו הייתה טעות. אז נסעתי להגיד להם שזו טעות שהם חושבים שזו טעות. אבל לא ממש הצלחתי: הנשיא טרומן סיכן אותי, יהודי ארצות הברית הבריזו לי, ורק שר החוץ ג'ורג' קטלט מרשל פגש אותי, ומה היה לו להגיד? שאנחנו בסך הכול רק ארגוני מחתרת, ואם נכריז על מדינה יפלוש אלינו צבאות סדירים של חמש מדינות עם ארטילריה וחיל אוויר ושריון, ושלנו אין, אז במה תילחמו? באבנים??? זה כבר לא מלחמה מול כנופיות ערבים בארץ. בקיצור, הוא נגד הכרזת המדינה. ולא רק שהוא נגד, הוא אפילו קצת איים ואמר שבדולרים שלהם אנחנו לא נצא למלחמה נגד רצונם, לך תסביר את זה לבן-גוריון..."

המדריך מוסיף: שרת חוזר מיואש מהשיחה הזאת, בכל זאת מדובר בג'ורג' קטלט מרשל, אדם שמבין דבר או שניים במלחמה, הוא היה הרמטכ"ל של ארצות הברית במלחמת העולם השנייה, והוא לא רואה איך אנחנו שורדים בקרב הזה. לדעתו, אין לנו סיכוי. אז אחרי 30 שעות טיסה ושליחות לא מוצלחת שרת נוחת בלילה בארץ, והולך ישר לבית של בן-גוריון לספר לו מה היה. הם עולים לחדר העבודה של בן-גוריון, ושם משה שרת מגולל בפניו את פרטי השיחה, וכמה הקולונל מרשל מתנגד להכרזת המדינה כי הוא בטוח שזה יביא עלינו מלחמה שכישלונה ידוע מראש, ומסיים במילים: "אני חושב שהוא צודק". בן-גוריון הולך לדלת, נועל אותה, שם את המפתח בכיס ואומר לו: משה שרת, אני רוצה שתבטיח לי דבר אחד. את ארבע המילים האחרונות שאמרת – אתה לא מוציא מחר מהפה. מחר בישיבה אתה תספר על הפגישה עם הקולונל מרשל. אתה תגיד מה קולונל מרשל חושב, אבל בשום פנים ואופן אתה לא תגיד את ארבע המילים שאמרת לי עכשיו: "אני חושב שהוא צודק". עד שאתה לא מבטיח לי, אתה לא יוצא מהחדר הזה... ושרת הבטיח, יצא, וקיים.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

המדריך אומר: הנציגה השנייה היא גולדה מאיר. היא לא חברה במנהלת העם אבל היא חלק ממועצת העם. בן-גוריון שלח אותה לפגישה עם עבדאללה מלך ירדן, ופה היא הוזמנה להעיד. הקבוצה שלה נותנת כמה נתוני רקע (תמונה, היכן נולדה, באיזה גיל עלתה לארץ, ומה היו תפקידיה החשובים בהמשך הדרך). גולדה מאיר מקריאה מונולוג:

קטע מונולוג גולדה מאיר:

"פחד אלוהים... ייאוש... אני חוזרת עכשיו מארמון המלך הירדני, זו לא פעם ראשונה. כבר נפגשתי עם המלך עבדאללה בנהריים על הגבול, אבל עכשיו בן-גוריון שלח אותי לפגישה שנייה לבדוק אם הוא גם מתכוון לצאת נגדנו למלחמה, כמו שהשמועות אומרות. החלטתי בליבי שאם אצליח לשכנע אותו לא לצאת נגדנו למלחמה, ואחסוך בכך חייו של לוחם יהודי אחד, אז הסכנה משתלמת. התחפשתי לאישה ערבייה חציית את הגבול עם עזרא דנין מארגון הש"י שהתחפש לבעלי. הגענו בחשאי לארמון המלך, ושם הוא אישר את חשדותינו: כן, הוא יצא למלחמה נגדנו כי הוא חייב. הוא עכשיו אחד מחמישה, וזה כבר לא תלוי בו. הוא הציע לנו לוותר על הכרזת המדינה, ושהוא ייקח את החלק שלנו במפת החלוקה וייקח אותנו תחת חסותו. הוא ייתן לנו ייצוג הולם בפרלמנט הירדני ויחס טוב ליהודים. הבנו שהפור נפל, וכל אחד מאיתנו צריך לעשות את חובתו. יצאנו חזרה לארץ בידיים ריקות."

המדריך מוסיף: שבועיים לפני כ"ט בנובמבר נערכה פגישה בין גולדה מאיר למלך עבדאללה, אז הוא הבטיח שלא יצא נגד היהודים למלחמה, כי הרי לשניהם יש אותו אויב, המופתי בירושלים... עכשיו היא מחליטה לסכן את חייה ולחצות את הגבול, אחרי שההבטחה שנתן לה המלך בפגישה הקודמת בסכנה. והנה, בפגישה השנייה הוא מאכזב אותה, ואומר לה שאין לו ברירה. ועוד הוא אומר לה: חכו קצת עם ההכרזה, למה אתם כל כך ממהרים. ממהרים??? עונה לו גולדה 2,000 שנה אנחנו מחכים, ואתה שואל למה אנחנו ממהרים??? כשגולדה מבינה במהלך הפגישה שהוא שינה את דעתו והוא נחוש לצאת לקרב, היא נחרדת: הצבא הירדני הוא החזק ביותר באזור. הנשק שלהם, המטוסים, האימונים ואפילו הקצונה הבכירה כולה בריטית, ועם מה אנחנו נילחם? בידיים? וחץ מזה, אם ירדן לא תיכנס למלחמה, עיראק לא תוכל לעבור דרכה ולהגיע לגבול הישראלי... עכשיו זה גם הירדנים וגם העיראקים... למחרת בישיבה שנערכה פה היא נכנסת בשקט באמצע הישיבה ומעבירה פתק לבן-גוריון: "נכשלת. תהיה מלחמה." היא סיפרה שלא העזה להסתכל לו בעיניים.

המדריך אומר: הדמות השלישית היא יגאל ידין, מראשי ההגנה באותם ימים. הוא נמצא בקרבות שפרצו מיד אחרי הצעת החלוקה של כ"ט בנובמבר. הדעה שלו חשובה, כי יש לו ניסיון קרבי ויכולת ארגון גבוהה. הקבוצה שלו נותנת כמה נתוני רקע (תמונה, היכן נולד, באיזה גיל עלה לארץ, ומה היו תפקידיו החשובים בהמשך הדרך), ויגאל ידין מקריא מונולוג.

קטע מונולוג יגאל ידין:

"... לקחו אותי מאמצע הקרב, לא היו מוכנים לחכות קצת. הייתי חייב להפסיק הכול, לעזוב את החיילים בשטח ולהגיע לפגישה דחופה עם בן-גוריון והצוות ב-12 במאי בתל-אביב. אני נכנס ורואה את כולם בפנים נפולות, ממש כמו אבלים. בן-גוריון פנה אליי ואל גילי שהצטרף אליי ושאל ישר ולעניין: מה הסיכויים שלנו במלחמה? לא יכולתי לענות מייד. מה אני אגיד? חיפשתי

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

את המילים הנכונות כדי לומר בצורה ברורה מה חשבתי. לבסוף אמרתי: אני רוצה להיות זהיר ולומר שברגע זה הסיכויים שקולים מאוד, ואם להיות יותר מדויק, אומר שהיתרון שלהם עכשיו יותר גדול, ואם באמת יגיעו כל צבאות ערב אז... היתרון שלהם עוד יגדל..."

המדריך מוסיף: טוב, פה זו כבר נקודה קשה בדיון. זה יום ארוך ומתיש. התחילו ב-10:00 בבוקר. באותו בוקר דוד בן-גוריון קיבל מברק מהנציב הבריטי שמודיע שהם יצאו מא"י ביום שישי בחצות. עוד יומיים. עם כל הקושי חייבים להחליט. אנחנו רק עשרה אנשים בחדר שצריכים להחליט על עם שלם.... (שלושה נעדרים, זוכרים? שניים תקועים במצור בירושלים, ואחד נמצא בחו"ל). משה שרת אמר שהאמריקאים בחוץ, גולדה מאיר אמרה שהירדנים בפנים, והתקווה האחרונה הייתה מאנשי הצבא, ידן וגלילי. אבל גם הם היו מאוד זהירים, שלא לומר פסימיים. מה עושים? רוב היושבים בחדר חושבים שאסור להכריז ביום שישי, צריך לחכות, לפחות שלושה חודשים. שפירא מבקש לצאת להפסקה. בן-גוריון מסכים, ומשחרר אותם להפסקה שלא הוגבלה בזמן. בזמן ההפסקה בן-גוריון עובר אחד אחד, ומנסה לשכנע אותו שחייבים להכריז בעוד יומיים.

והדמות הרביעית היא דוד בן-גוריון. יו"ר מנהלת העם, יו"ר ההסתדרות הציונית: הקבוצה שלו נותנת כמה נתוני רקע (תמונה, היכן נולד, באיזה גיל עלה לארץ, ומה היו תפקידיו החשובים בהמשך הדרך), ודוד בן-גוריון מקריא מונולוג.

קטע מונולוג דוד בן-גוריון:

"אני יודע שהמצב קשה. נראה שהכול נגדנו. אין סיכוי. מה שהחברים לא מבינים, זה שלא להכריז בעוד יומיים על מדינה מסוכן יותר מלהכריז. נכון שאין לי ניסיון צבאי, ושהתפקיד הכי קרבי שלי היה שמירת לילה במושב סג'רה, אבל אני קורא את המציאות. אני מסתכל קדימה: הבריטים יצאו בשישי בערב. אסור להשאיר חלל ריק. חייבים להכריז. אז האמריקאים מאיימים שיאיימו. העתיד של אומה שלמה עומד עכשיו על כף המאזניים ואני צריך להקשיב לאיומים באנגלית? עם השאר נסתדר. עוד מעט יגיע נשק לארץ, עוד מעט יגיעו עוד עולים, ועוד מעט תהיה לנו מדינה. אני חייב לשכנע אותם. חייב!"

המדריך מוסיף: עם העדויות האלה מצד אחד והנחישות של בן-גוריון מצד שני הם חוזרים מההפסקה. כולם רוצים מדינה אבל פוחדים לשאת באחריות. הסכנות גדולות מדי. ומה אם באמת נפסיד? אז כל החלום הזה של מדינה יתפרק. לא תהיה הזדמנות שנייה באו"ם, ואולי לא יהיה עם שיישאר כדי לקבל הזדמנות שנייה. אולי כדאי להקשיב לרוב שאומר לחכות קצת. שלושה חודשים או קצת יותר, זה הרבה יותר בטוח. אבל מישו חייב לשאת באחריות. ואחרי השיחות בהפסקה והשכנועים של בן-גוריון התקיימה הצבעה.

ההצבעה: לו אתם הייתם יושבים פה יומיים לפני יציאת הבריטים, אחרי ששמעתם את העדויות, אחרי שהבנתם את הסיכויים והסיכונים, איך הייתם מצביעים?

עורכים הצבעה.

(למדריך: מכיוון שההמשך ידוע וההחלטה להקים מדינה הייתה בדיעבד ההחלטה הנכונה, יש לכוון את המשתתפים לחשוב היטב כיצד היו מצביעים בעודם מנטרלים את שכבר ידוע לנו היום. להצביע לפי הנתונים שעמדו אז בפניהם, להצביע בהתאם לאווירה ולהיגיון ואז יוכלו להבין את גודל השעה ומצוקת המצביעים על האחריות הכבדה שלקחו על עצמם)

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

בהצבעה שהתרחשה פה הצביעו ארבעה נגד הכרזה, שישה בעד הכרזה. בן-גוריון נשם לרווחה.

אבל זו הייתה נשימה קצרה במיוחד, כי עכשיו נשארו פחות מיומיים לנסח מגילת עצמאות.

פרק ד': נוסח מגילת העצמאות (כ-35 דקות)

מיקום: אולם קומה ב'

מטרת הפרק:

- להכיר את השתלשלות כתיבת המגילה וההגעה לנוסח המוסכם.
- להכיר את מבנה המגילה ואת הנושאים השונים המוזכרים בה תוך עבודת צוות.
- לנסות להעריך עד כמה החזון הוגשם ומה לדעתם צריך לשפר.

זמן	מהלך הפעילות	עזרים
35 דקות	א. נוסח מגילת העצמאות. המדריך פותח בהסבר על השתלשלות כתיבת המגילה כפי שמופיע בניידת החינוכית במערך של מגילת העצמאות. https://greenwin.kkl.org.il/files/guides/nayedet/independent-day/independent-a.pdf ב. היכן מוזכר הקטע הבא? מתחלקים לארבע קבוצות. כל קבוצה שולחת נציג לעמוד ליד שטיח מגילת העצמאות שפרוס על הרצפה במרכז החדר. במקביל שאר חברי קבוצתו יושבים במרחק ומשמשים לו עוזרים/גלגל הצלה. להם יש קלף מגילת עצמאות קטן שאיתו יעזרו לנציג מרחוק למצוא את המידע בשטיח המגילה. בפעילות זו המדריך מבקש מהם למצוא נושאים מסוימים ורק לנציג הקבוצה מותר לענות. נותנים ניקוד לכל קבוצה על פי המהירות שמצאו את התשובה. עוצרים לשיח קצר, וכל קבוצה מציגה למליאה מה היה הנושא שחיפשה. לאחר מכן מתחילים סבב ב' של ארבע כרטיסיות נוספות באותה מתכונת. בסבב ג' ("הראשון שמוצא") עליהם למצוא את הפסקה שמוזכרים בה הנושאים שהמדריך מעלה. גם את הפרק הזה מנקדים לפי מהירות. בסוף מכריזים על הקבוצה שזכתה במרב הנקודות. ג. העתידי – המדריך שואל את הקבוצה: האם לדעתכם עמדנו במשימה והקמנו מדינה מושלמת? אחרי דיון קצר מקבלים גיליון (נספח 11) ובו הקטעים במגילת העצמאות המדברים על העתיד. עליהם לתת ציון לכל קטע. הציון יבטא עד כמה לדעתם עמדנו במשימה. עליהם לאסוף את הציונים ולסכם את הציון הסופי שהם נותנים למדינה. עורכים סבב קצר של הציונים שנתנה כל קבוצה עם הסבר מדוע נתנו ציון גבוה ל..., וציון נמוך ל..., ושאלת סיכום: מה לדעתכם הוא הנושא הדחוף או החשוב ביותר שצריך לשפר, ולמה?	מערך מגילת העצמאות מתוך הניידת החינוכית של קק"ל הכולל: שטיח של מגילת העצמאות 4 קלפי מגילת העצמאות 8 כרטיסיות עפרונות לוח מחיק נספח 11: משפטי העתיד במגילת העצמאות נספח 12: מגילת העצמאות

א. המדריך מסביר במליאה: **נוסח מגילת העצמאות** – בהסבר מתמקדים בהבדלים העיקריים בנוסח, ומעלים את נקודות המחלוקת העיקריות. ניתן למצוא אותם במערך בניידת החינוכית "מגילת העצמאות".

ב. **חלוקה לקבוצות: היכן מוזכר הקטע הבא?**

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

השאלות: כל קבוצה מקבלת כרטיסייה וצריכה למצוא את הקטע המיוחס לה במגילה:

סבב א'

- כרטיסייה 1: חלוצים – שעלו ארצה לפני קום המדינה
- כרטיסייה 2: אליעזר בן יהודה – מחיה השפה העברית
- כרטיסייה 3: הרצל – חוזה מדינת היהודים
- כרטיסייה 4: פליטים ממחנות הריכוז בשואה שעלו ארצה

סבב ב'

- כרטיסייה 5: קליטת עלייה יהודית אחרי קום המדינה
- כרטיסייה 6: ירושלים – שמירה על מקומות הקדושים לכול
- כרטיסייה 7: התנ"ך, מוזכר בכינוי
- כרטיסייה 8: חיילים מגינים. יישוב שמגן על עצמו ושותף לניצחון נגד האויב הנאצי

סבב ג': הראשון שמוצא:

- יש שם של אדם נוסף במגילה פרט להרצל. מי הוא? (בלפור)
- היכן ההבטחה לערביי ארץ ישראל?
- בתמונה של חיילות: היכן כתוב – ללא הבדל דת גזע ומין?
- בתמונה של המו"פ: איזו שורה מבטאת את החתירה לחדשנות?

השופט נותן נקודות ומסכם.

המדריך מסכם: במגילת העצמאות נכתב שהעם היהודי קם בארץ ישראל, אלה השורשים שלו. בארץ ישראל נוצרה תרבותו, ומשם הוריש לעולם את ספר הספרים, התנ"ך. עוד נכתב, שאף פעם לא איבדנו תקווה לחזור לארץ ישראל, ובשנים האחרונות חזרנו וחידשנו את היישוב היהודי, ההתיישבות, השפה. בקונגרס הציוני הראשון התחלנו באופן מעשי את הצעדים הראשונים, קיבלנו אישור בין-לאומי מבריטניה עם הצעת בלפור. השואה המחרידה שבאה לאחר מכן רק הוכיחה את החשיבות של פתרון לעם היהודי בארץ ישראל. ולפיכך, נקבע שביום שישי, אור ל-ה' באייר תש"ח, אנו מכריזים על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל.

ג. **העתידי:** עד פה הכול היסטוריה. אבל אז מגיעה רשימת ביצועים לעתיד. לפני שנקרא אותם – מה דעתכם, כך ראה הרצל את מדינת ישראל בחזונו? לשם כיוון בן-גוריון בניסוח המגילה? דיון קצר.

בואו נקרא את רשימת המטלות העתידיות במגילה (נספח 11). האם אפשר לומר כיום שהמטרות הושגו? תנו ציון ליד כל שורה מ-10-1. 1 – ממש לא מתקיים היום. 10 – עמדנו במשימה במלואה. בסוף סכמו את כל הנקודות. איזה ציון נתתם למדינת ישראל היום? אילו הייתם צריכים לתקן, מה הדבר הראשון שהייתם מתקנים?

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

1. תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות;
 2. תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה;
 3. תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל;
 4. תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין;
 5. תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות;
 6. תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות;
 7. אנו קוראים – גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים – לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים;
 8. אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו;
 9. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו;
 10. אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבניו ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.
- מסתבר שהגשמו חלקית את הנכתב במגילת העצמאות. יש עוד לאן לשאוף, ועל זה הרצל אמר:
- "חזון משול לכוכב, אין אנו משיגים אותו, אך לפיו אנו מכוונים את דרכינו"**

סיכום (כ-10 דקות)

רגע לפני הריצה לבית העצמאות (יכול להינתן בסוף הסבב השני של כל קבוצה או לשתי הקבוצות יחד בקומת הכניסה).

ביום שישי בשעות הצהריים המאוחרות, ולאחר שעות דיונים רבות, הוזמנו כולם להגיע לבית דיזנגוף ב-15:30 להכרזה שתוכננה לשעה 16:00 (להראות הזמנה). מכיוון שהמקום פה צר מלהכיל את כל מי שביקש להצטרף למעמד, העבירו את ההכרזה לבית דיזנגוף. זאב שרף, המזכיר, הזמין מבעוד מועד עשר מוניות מרחוב תרס"ט ליד הבימה, שייקחו את כל המשתתפים לטקס. כשכולם הלכו, אסף את דפי הנוסח האחרון של מגילת העצמאות, הדפיס במכונת דפוס את הנוסח הסופי שהוחלט עליו, אסף את מזכירתו דורית רוזן, ויחד ירדו למטה וגילו כי נעשתה טעות בחישוב המוניות: לו ולמזכירתו אין מונית... השעה דוחקת ואין מונית פנויה, ולכן החליטו ללכת ברגל. צעדו וצעדו מהר מהר ברחוב צבי שפירא, המשיכו במעלה רח' דיזנגוף וברחוב תרס"ט, וכשהגיעו לחיבור של שדרות רוטשילד עם הרחבה של היכל התרבות, ממש בכיכר התזמורת שעמדה שם, הבינו שלא יצליחו לעמוד בזמן. ההמונים שהיו ברחובות מנעו מהם להתקדם (הטקס היה סודי, ובכל זאת הגיעו 25,000 איש...). לא הייתה לו ברירה אלא לבקש עזרה משוטר שעמד וכיוון את התנועה. זאב שרף ביקש מהשוטר שיעצור את אחד מכלי הרכב וידרוש מהנהג להסיע אותם לבית דיזנגוף, ברחוב שדרות רוטשילד 16.

מדור חינוך – לאנשי חינוך והדרכה: <http://www.kkl.org.il/youth-and-education>

חלון ירוק – אתר קק"ל לצעירים: <http://www.greenwin.kkl.org.il>

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

השוטר ההמום ביצע את המטלה ועצר בחור צעיר לשם כך. הבחור הצעיר סירב לקחת אותם, וענה שהוא ממחר לביתו ורוצה להגיע לפני השעה 16:00 כדי לשמוע ברדיו את הטקס ההיסטורי. שרף הסביר לו שנוסח ההכרזה אצלו ביד, ואם הוא לא יסיע אותו לטקס עכשיו ומייד, לא יהיה לו מה לשמוע ב-16:00 ברדיו... הבחור הצעיר ניאות להסיע אותם, ותוך כדי נסיעה הוא הסתובב לזאב שרף ואמר לו: אני חייב להתוודות, אין לי רישיון נהיגה... לקחתי את האוטו של אבא...
אין ברירה, זאב שרף מבקש ממנו שימשיך בכל זאת. ברגע האחרון, כמה דקות לפני ארבע נכנס זאב שרף לבניין, מתנשף אבל הנוסח בידו.

נספח 1: היכרות ראשונית עם קק"ל דרך משחק כרטיסיות

קק"ל נולדה יחד עם קום המדינה / לא.

קק"ל היא גוף עולמי / כן

קרן קימת לישראל. פירוש המילה קרן הוא אגודה / לא

פה בבית קק"ל הכריזו על הקמת מדינת ישראל / לא

קק"ל נטעה עד היום כ-240 מיליון עצים / כן

הנושא הראשון והעיקרי שקק"ל טיפלה בו היה ייעור / לא

שלושת צבעי קק"ל: חום, ירוק, כחול. חום = אדמה, ירוק = ייעור, כחול = שמים / לא

רוב הכסף של קק"ל מגיע מתרומות של העם היהודי בתפוצות / כן

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 2: משה שרת

שם משפחה קודם: _____

ארץ לידה: _____

שנת לידה: _____

עלה לארץ ישראל כשהיה בן: _____

עם קום המדינה התמנה לשר: _____

היה ראש הממשלה ה _____ של מדינת ישראל.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 4: גולדה מאיר

שם משפחה קודם: _____

שנת לידה: _____

ארץ לידה: _____

גדלה בארץ: _____

עלתה לארץ ישראל כשהייתה בת: _____

התמנתה לשרת: _____ ולשרת: _____

הייתה ראשת הממשלה ה _____ של מדינת ישראל.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 6: יגאל ידן

שם משפחה קודם: _____

ארץ לידה: _____

שנת לידה: _____

התגייס ל"הגנה" כשהיה בן: _____

במלחמת העצמאות שימש: _____

היה הרמטכ"ל ה _____ של צה"ל.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 8: דוד בן-גוריון

שם משפחה קודם: _____

ארץ לידה: _____

שנת לידה: _____

עלה לארץ ישראל כשהיה בן: _____

עם קום המדינה התמנה לתפקידים: _____

_____ ו

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 2: משה שרת / למדריך

שם משפחה קודם: שרתוק

ארץ לידה: אוקראינה

שנת לידה: 1894

עלה לארץ ישראל כשהיה בן: 12

עם קום המדינה התמנה לשר: החוץ

היה ראש הממשלה ה שני של מדינת ישראל.

נספח 4: גולדה מאיר / למדריך

שם משפחה קודם: מאירסון

שנת לידה: 1989

ארץ לידה: אוקראינה

גדלה בארץ: ארה"ב

עלתה לארץ ישראל כשהייתה בת: 32

התמנתה לשרת: העבודה ולשרת: החוץ

הייתה ראשת הממשלה ה רביעית של מדינת ישראל.

נספח 6: יגאל ידין / למדריך

שם משפחה קודם: סוקניק

ארץ לידה: ישראל

שנת לידה: 1917

התגייס ל"הגנה" כשהיה בן: 15

במלחמת העצמאות שימש: רמטכ"ל בפועל במשך מספר חודשים

היה הרמטכ"ל ה שני של צה"ל.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 8: בן-גוריון/ למדריך

שם משפחה קודם: גרין

ארץ לידה: פולין

שנת לידה: 1886

עלה לארץ ישראל כשהיה בן: 20

עם קום המדינה התמנה לתפקידים: ראש הממשלה הראשון ושר הביטחון

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 3: קטע מונולוג משה שרת

"איזו עייפות... איזה כישלון... אחרי 30 שעות טיסה מארצות הברית לארץ ומה התשובה שלי??? בן-גוריון שלח אותי לפגישה דחופה עם הממשל בארצות הברית. אחרי שהם כבר הצביעו עבורנו בהצעת החלוקה, הם מתחילים לחשוב שזו הייתה טעות. אז נסעתי להגיד להם שזו טעות שהם חושבים שזו טעות. אבל לא ממש הצלחתי: הנשיא טרומן סינן אותי, יהודי ארצות הברית הבריזו לי, ורק שר החוץ ג'ורג' קטלט מרשל פגש אותי, ומה היה לו להגיד? שאנחנו בסך הכול רק ארגוני מחתרת, ואם נכריז על מדינה יפלוש אלינו צבאות סדירים של חמש מדינות עם ארטילריה וחיל אוויר ושריון, ושלנו אין, אז במה תילחמו? באבנים??? זה כבר לא מלחמה מול כנופיות ערבים בארץ. בקיצור, הוא נגד הכרזת המדינה. ולא רק שהוא נגד, הוא אפילו קצת איים ואמר שבדולרים שלהם אנחנו לא נצא למלחמה נגד רצונם, לך תסביר את זה לבן-גוריון..."

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 5: קטע מונולוג גולדה מאיר

"פחד אלוהים... ייאוש... אני חוזרת עכשיו מארמון המלך הירדני, זו לא פעם ראשונה. כבר נפגשתי עם המלך עבדאללה בנהריים על הגבול, אבל עכשיו בן-גוריון שלח אותי לפגישה שנייה לבדוק אם הוא גם מתכוון לצאת נגדנו למלחמה, כמו שהשמועות אומרות. החלטתי בליבי שאם אצליח לשכנע אותו לא לצאת נגדנו למלחמה, ואחסוך בכך חייו של לוחם יהודי אחד, אז הסכנה משתלמת. התחפשתי לאישה ערבייה וחציתי את הגבול עם עזרא דנין מארגון הש"י שהתחפש לבעלי. הגענו בחשאי לארמון המלך, ושם הוא אישר את חשדותינו: כן, הוא יצא למלחמה נגדנו כי הוא חייב. הוא עכשיו אחד מחמישה, וזה כבר לא תלוי בו. הוא הציע לנו לוותר על הכרזת המדינה, ושהוא ייקח את החלק שלנו במפת החלוקה וייקח אותנו תחת חסותו. הוא ייתן לנו ייצוג הולם בפרלמנט הירדני ויחס טוב ליהודים. הבנו שהפור נפל, וכל אחד מאיתנו צריך לעשות את חובתו. יצאנו חזרה לארץ בידיים ריקות."

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 7: קטע מונולוג יגאל ידן

"... לקחו אותי מאמצע הקרב, לא היו מוכנים לחכות קצת. הייתי חייב להפסיק הכול, לעזוב את החיילים בשטח ולהגיע לפגישה דחופה עם בן-גוריון והצוות ב-12 במאי בתל-אביב. אני נכנס ורואה את כולם בפנים נפולות, ממש כמו אבלים. בן-גוריון פנה אליי ואל גילי שהצטרף אליי ושאל ישר ולעניין: מה הסיכויים שלנו במלחמה? לא יכולתי לענות מייד. מה אני אגיד? חיפשתי את המילים הנכונות כדי לומר בצורה ברורה מה חשבתי. לבסוף אמרתי: אני רוצה להיות זהיר ולומר שברגע זה הסיכויים שקולים מאוד, ואם להיות יותר מדויק, אומר שהיתרון שלהם עכשיו יותר גדול, ואם באמת יגיעו כל צבאות ערב אז... היתרון שלהם עוד יגדל..."

נספח 9: קטע מונולוג בן-גוריון

אני יודע שהמצב קשה. נראה שהכול נגדנו. אין סיכוי. מה שהחברים לא מבינים, זה שלא להכריז בעוד יומיים על מדינה מסוכן יותר מלהכריז. נכון שאין לי ניסיון צבאי, ושהתפקיד הכי קרבי שלי היה שמירת לילה במושבה סג'רה, אבל אני קורא את המציאות. אני מסתכל קדימה: הבריטים יצאו בשישי בערב. אסור להשאיר חלל ריק. חייבים להכריז. אז האמריקאים מאיימים. שיאיימו. העתיד של אומה שלמה עומד עכשיו על כף המאזניים ואני צריך להקשיב לאיומים באנגלית? עם השאר נסתדר. עוד מעט יגיע נשק לארץ, עוד מעט יגיעו עוד עולים, ועוד מעט תהיה לנו מדינה. אני חייב לשכנע אותם. חייב!

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 10: ניקוד

ניקוד	משה שרת	גולדה מאיר	יגאל ידין	דוד בן-גוריון
דיוק בנתונים בתעודת הזהות				
מהירות				
עבודת צוות				
קריאת קטע מקור				
סך הכול				

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

נספח 11: עתיד מדינת ישראל

1. תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות;
2. תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה;
3. תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל;
4. תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין;
5. תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות;
6. תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות;
7. אנו קוראים – גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים – לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים;
8. אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, קוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו;
9. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו;
10. אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבניין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

נספח 12: נוסח מגילת העצמאות

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו.

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בין-לאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ-ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

השוואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על-ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל, אשר תפתח לרווחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות-זכויות בתוך משפחת העמים.

שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל-ישרים במולדת עמם.

במלחמת העולם השנייה תרם הישוב העברי בארץ את מלוא-חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלום נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להמנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות.

ב-29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל; העצרת תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם הם לביצוע ההחלטה. הכרה זו של

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה.

זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית.

לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל.

אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948 ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ-1 באוקטובר 1948 תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם ישראל.

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות. מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה. אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בבנין מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.

אנו קוראים – גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים – לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו. אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו,
במושב מועצת המדינה הזמנית, על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה,
ערב שבת, ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948